

DIÁK ÉS TRÉNERI VÉLEMÉNYEK A HAZAI KÖZÉPISKOLÁSOK SZÁMÁRA MEGHIRDETETT SOFT SKILL FEJLESZTŐ TRÉNINGEK KIHÍVÁSAI KAPCSÁN

Author(s) / Szerző(k):

Hüber Gabriella Margit (Drs.)

Pécsi Tudományegyetem

„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola (Magyarország)

E-mail:

hubergabriellamargit@gmail.com

Cite: Idézés:

Hüber Gabriella Margit (2026). Diák és tréneri vélemények a hazai középiskolások számára meghirdetett soft skill fejlesztő tréningek kihívásai kapcsán. *OxIPO – Interdiszciplináris tudományos folyóirat*, VIII. évfolyam 2026/3. szám. 27-40.

Doi: <https://www.doi.org/10.35405/OXIPO.2026.3.27>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

EP / EE:

Ethics Permission / Etikai engedély: KFS/2026/O3-0002

Reviewers:

Public Reviewers / Nyilvános Lektorok:

Lektorok:

1. Bodor-Eranus Eliza (Ph.D.), Eötvös Lóránd Tudományegyetem (Magyarország)
2. Menich Dóra (Ph.D.), Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság (Magyarország)

Anonymous reviewers / Anonim lektorok:

3. Anonymous reviewer (Ph.D.) / Anonim lektor (Ph.D.)
4. Anonymous reviewer (Ph.D.) / Anonim lektor (Ph.D.)

Absztrakt

A kutatás a hazai középiskolások számára szervezett soft skill fejlesztő tréningek megvalósításának kihívásait vizsgálja trénerek és diákok véleménye alapján. A kvalitatív kutatás során 18 trénerrel és 14 diákkal készült félig strukturált interjú. Az eredmények szerint a legfontosabb kihívások az életkori sajátosságok, a motiváció fenntartása, az időkeretek szűkössége, a generációs különbségek, valamint az iskolarendszer működési sajátosságai.

Kulcsszavak: soft skillek, középiskolások, tréning, készségfejlesztés

Diszciplína: neveléstudomány

Abstract*STUDENT AND TRAINER PERSPECTIVES ON THE CHALLENGES OF SOFT SKILLS TRAINING PROGRAMS FOR HUNGARIAN SECONDARY SCHOOL STUDENTS*

This study explores the challenges of implementing soft skills training programs for Hungarian secondary school students from the perspectives of trainers and students. The qualitative research involved semi-structured interviews with 18 trainers and 14 students. The findings indicate that the most significant challenges include age-specific characteristics, maintaining motivation, limited time resources, generational differences, and the structural characteristics of the educational system.

Keywords: soft skills, secondary school students, training, skills development

Disciplines: Pedagogy

A társadalmi és gazdasági környezet napjainkban gyors és jelentős változásokon megy keresztül, amelyeket többek között a globalizáció, a technológiai innovációk felgyorsulása, valamint a demográfiai folyamatok alakítanak. Ezek a változások új követelményeket támasztanak a munkaerőpiac számára, melyekhez az oktatási rendszereknek is alkalmazkodniuk szükséges. A foglalkoztatás világának átalakulása miatt egyre fontosabbá válik, hogy az oktatás tartalma és módszertana összhangban legyen a munkáltatók elvárásaival. Az oktatás, a gazdaság és a foglalkoztatás egymással szoros kölcsönhatásban álló rendszerek. Schultz (1983) humántőke-elmélete szintén hangsúlyozza, hogy az oktatás minősége alapvető szerepet játszik a gazdasági fejlődésben. Ebből következően az oktatási intézmények teljesítménye jelentős hatással van arra, hogy a tanulók mennyire lesznek képesek megfelelni a munkaerőpiac elvárásainak.

Az elmúlt időszakban jelentősen megnőtt azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek a soft skillek jelentőségét vizsgálják. A fogalom meghatározása a szakirodalomban nem egységes, jelen tanulmány azonban azt a megközelítést követi, amely szerint a soft skillek elsősorban viselkedési, gondolkodási és attitűdbeli jellemzők összességét jelentik. Ezek a kompetenciák támogatják az egyént abban, hogy hatékonyan kezelje környezetét, és sikeresen működjön együtt másokkal. A puha készségek két fő csoportba sorolhatók: az intraperszonális és az interperszonális készségek körébe. Az előbbiek az önirányítással és önszabályozással kapcsolatos kompetenciákat foglalják magukba, mint például az időgazdálkodás, a stresszkezelés vagy a kreatív gondolkodás. Az interperszonális készségek ezzel szemben a társas kapcsolatok működtetéséhez szükséges képességeket jelentik, ide tartozik többek között a motiválás vagy a tárgyalási készség (Galla, 2021).

Számos kutatási eredmény arra mutat rá, hogy bizonyos munkakörnyezetekben ezek a kompetenciák akár nagyobb jelentőséggel is bírhatnak, mint a szakmai tudás önmagában (Csehné, 2013). A munkavégzéshez szükséges kompetenciák szerkezete az elmúlt évtizedek során jelentősen átalakult, a rutinszerű és manuális feladatok háttérbe szorultak, miközben az elemző gondolkodás, a problémamegoldó képesség és az együttműködés felértékelődött. A gazdasági és ipari szereplők visszajelzései alapján az oktatás egyik kiemelt feladata a jövő munkavállalói számára nélkülözhetetlen soft skill fejlesztése (Molnár, 2017; Bihari, 2023).

A kutatás célja és módszertani háttere

A tanulmány egy átfogóbb kutatás részét képezi, amely a hazai középiskolások számára szervezett soft skill fejlesztő tréningek vizsgálatára irányult. A kutatás fókuszában azok a 9–12. évfolyamos tanulóknak szóló programok álltak, amelyek elsődleges célja egy vagy több puha készség fejlesztése volt. A vizsgálatba kizárólag olyan tréningek kerültek be, amelyek címükben vagy hivatalos leírásukban egyértelműen megjelölték valamely soft skill fejlesztését.

A kutatás kvalitatív megközelítésben valósult meg. Az adatgyűjtés során félig strukturált interjúk készültek olyan magyarországi trénerekkel, akik rendszeresen dolgoznak ezen a területen, valamint olyan diákokkal, akik több alkalommal is részt vettek soft skill fejlesztő foglalkozásokon.

Az interjúk feldolgozásához és elemzéséhez a MAXQDA Plus 2020 szoftver került felhasználásra. A jelen tanulmányban bemutatott részeredmény arra fókuszál, hogy a megkérdezett trénerek és diákok tapasztalatai alapján milyen kihívásokkal kell szembenézni a középiskolások számára szervezett soft skill fejlesztő tréningek megvalósítása során.

Minta

A kvalitatív interjúkutatások egyik meghatározó eleme a megfelelő vizsgálati csoport kiválasztása. Jelen kutatásban a résztvevők kiválasztása célzott mintavétel alkalmazásával történt. A kutatási célok és kérdések előzetes meghatározása alapján szükségessé vált annak pontos rögzítése, hogy kik azok a személyek, akik megfelelnek a beválasztási kritériumoknak, és részt vehetnek a vizsgálatban. A kutatásba olyan szakemberek kerültek bevonásra, akik kifejezetten középiskolás korosztály számára tartanak tréningeket, és amelyek megnevezésében vagy hivatalos ismertetőjében egyértelműen megjelenik az adott soft skill fejlesztésére való utalás (például kommunikációs vagy időmenedzsment tréning). A kutatás korlátainak bemutatásakor fontos hangsúlyozni, hogy számos más fejlesztő program, például irodalomterápiás vagy drámapedagógiai foglalkozások, is hozzájárulhat a puha készségek fejlődéséhez. Emiatt önmagában a „soft skill fejlesztő tréning” kifejezés nem lenne kellően pontos, ezért vált szükségessé a beválasztási feltételek részletes meghatározása. A mintavétel során az elérhetőségi mintavétel a

hólabda módszerrel volt kombinálva. A minta kialakításakor mérlegelni kellett, hogy a résztvevők mennyire alkossanak homogén vagy heterogén csoportot. Jelen vizsgálat során fontos volt a belső sokszínűség biztosítása annak érdekében, hogy az eredmények minél szélesebb körben értelmezhetők.

Ennek megfelelően a mintában közel azonos arányban jelennek meg budapesti, Budapest környékén dolgozó, illetve vidéki trénerek. A földrajzi megoszlást tekintve 5 fő országos szinten dolgozott, 3 tréner Budapest és agglomerációja területén, 4 fő kizárólag a fővárosban, míg 5 tréner vidéki településeken tevékenykedett.

A nemek szerinti megoszlás kapcsán megjegyzendő, hogy ezen a területen a nők felülreprezentáltak, amit az ajánlások és a végleges mintába bekerült személyek összetétele is tükröz. Összesen 18 interjú készült, amelyek közül 3 férfi, illetve 15 női trénerrel valósult meg.

Az életkori sokszínűség szintén fontos szempont volt, ugyanakkor a résztvevők többsége a 30-as és 40-es korosztályhoz tartozott. Ennek egyik oka, hogy sok tréner eredetileg pedagógusi végzettséggel rendelkezik, és csak több év szakmai tapasztalat megszerzése után fordul a tréningek világa felé.

Az elemzés során nem mutatkoztak jelentős különbségek sem a nemi megoszlás, sem a földrajzi háttér vagy az életkor tekintetében, ezért ezek a változók végül nem kerültek bevonásra az értelmezési folyamatba.

A trénerekkel készített interjúkhoz hasonlóan a diákok körében végzett adatfelvétel esetében is célzott mintavétel került megvalósításra. A kutatásba olyan középiskolás tanulók lettek bevonva, akik korábban legalább két alkalommal részt vettek soft skill fejlesztő tréningeken. A mintába kerülő résztvevők kiválasztása során a fentiekhez hasonlóan az elérhetőségi mintavétel hólabda módszerrel egészült ki. A már ismert trénerek és diákok ajánlásai lehetővé tették a minta további bővítését, ugyanakkor kiemelt figyelem lett fordítva arra, hogy annak összetétele minél heterogénebb legyen. Ennek érdekében fontos szempont volt, hogy egyetlen alapítvány, egyesület vagy tehetséggondozó program se legyen túlreprezentált a vizsgálati csoportban. A minta kialakításakor figyelembe lett véve a résztvevők életkora, nemi és földrajzi megoszlása, valamint a középiskolák típusa is. Utóbbi szempont esetében azonban meg kell jegyezni, hogy minden erőfeszítés ellenére sem sikerült különböző középfokú oktatási intézménytípusokból, például gimnáziumokból és technikumokból, azonos arányban interjúalanyokat bevonni. Emiatt az iskolatípus szerinti összehasonlítás nem jelenik meg hangsúlyosan az elemzésben. A diákok elérésével kapcsolatban fontos kitérni az életkori sajátosságokból fakadó nehézségekre is. A középiskolás korosztály esetében gyakran előfordul, hogy a megbeszélte időpontokról megfeledkeznek, illetve nehezebben érhetők el telefonon vagy egyéb kommunikációs csatornákon keresztül.

Össességében 14, középiskolai tanulmányokat folytató diákkal készült interjú, lefedve mind a négy évfolyamot. Évfolyamonként két budapesti és két vidéki tanuló bevonására nyílt lehetőség, így a minta földrajzi szempontból is változatosnak tekinthető. Bár a válaszadó diákok az ország különböző régióiban éltek, a válaszokban nem mutatkoztak olyan jelentős eltérések, amelyek indokolták volna a földrajzi háttér szerinti részletes elemzést. Kivételt a 12. évfolyamos tanulók jelentettek, akik esetében a tanulmányi és felvételi kötelezettségek miatt mindössze két interjú elkészítésére nyílt lehetőség.

A válaszok elemzése során a korosztályi különbségek sem rajzolódtak ki markánsan, ezért a trénerekkel készült interjúk feldolgozásához hasonlóan, ez a szempont sem lett külön elemzési kategóriaként figyelembe véve. A diákok szociális háttérének vizsgálata szintén nem képezte az elemzés részét. Ennek elsődleges oka, hogy a középiskolások jellemzően térítésmentesen vehetnek részt a soft skill fejlesztő tréningeken, így a részvétel nem függ közvetlenül a család anyagi helyzetétől. Ezt a megállapítást a trénerekkel készített interjúk tapasztalatai is alátámasztották.

Az adatok strukturálása és kinyerése

A kvalitatív interjúelemzés egyik kulcs lépése az adatok rendszerezése és az értelmezéshez szükséges információk kinyerése. Ez a folyamat azt jelenti, hogy a nyers interjúanyagból olyan strukturált tartalom jön létre, amely alkalmas a kutatási kér-

dések megválaszolására. Az alkalmazott technika minden esetben az elemzési stratégia jellegétől függ. Az elemzési folyamatot megelőzően megtörtént az interjúk átírása. Az átírás lehet teljesen szó szerinti vagy szelektív jellegű, attól függően, hogy a kutatás céljai milyen részletességet követelnek meg. Jelen vizsgálatban szó szerinti átírás történt, amihez az Alrite beszédfelismerő program használatára került sor. Az Alrite korszerű mesterséges intelligencia-alapú rendszer, amely lehetővé teszi hang- és videófájlok gyors szöveges feldolgozását, valamint valós idejű diktálás támogatására is alkalmas. A rendszer különböző hang- és videóformátumok kezelésére képes, és a legmodernebb deep learning technológiák segítségével magas pontossággal alakítja át a beszédet írott szöveggé. Az interjúk rögzítése után az mp3 formátumú hanganyagok feltöltésre kerültek az Alrite rendszerbe, amely elkészítette azok szöveges változatát. Az automatikus átiratok nagyrészt pontosan tükrözték az elhangzottakat, ugyanakkor időnként előfordultak kisebb pontatlanságok. Bár a beszédfelismerő rendszerek folyamatos fejlődésen mennek keresztül, bizonyos kommunikációs elemek, például a hanghordozás árnyalatai, a sóhajok, az irónia vagy a non-verbális jelzések, nem jeleníthetők meg maradéktalanul írott formában. Ezért az automatikusan elkészített átiratok utólagos ellenőrzése és korrekciója elengedhetetlen volt annak érdekében, hogy a szövegek jelentéstartalma hűen tükrözze az eredeti beszélgetéseket.

Az adatok feldolgozása kvalitatív tartomelemzés révén történt meg. Az elemzés központi eleme a kódolási folyamat volt, amelynek célja a visszatérő témák, összefüggések és mintázatok azonosítása. A kódrendszer kialakításakor kombinált megközelítés került alkalmazásra: az első szakaszban deduktív logika mentén, az interjúk kérdésköréhez igazított előre meghatározott kategóriák alapján történt meg a kódolás. Az elemzés előrehaladtával ugyanakkor induktív módon új kódok és alkódok is létrejöttek az interjúkban ismétlődően megjelenő tartalmak alapján. A MAXQDA szoftver lehetőséget biztosított arra, hogy az egyes szövegrészekhez kategóriákat rendelve strukturált és áttekinthető elemzési folyamat valósuljon meg. A program hierarchikus kódrendszere, valamint a vizuális elkülönítést segítő színekódok jelentősen támogatták az összefüggések feltárását és az elemzés hatékonyságát (Sántha, 2020).

Eredmények

A kutatás eredményei alapján a trénerek által leggyakrabban említett kihívások közé az életkori sajátosságok tartoztak. Ezen belül kiemelkedően gyakran jelent meg a „kritikus közönség” jelensége, amely a serdülőkorból fakadó viselkedési mintázatokhoz kapcsolódik. A trénerek tapasztalatai szerint a középiskolás korosztály esetében számolni kell az időnként lázadó, ellenálló attitűddel, valamint az érzelmi hullámzások fokozott jelenlétével. A ser-

dülőkor az identitásformálás és az önállósodás időszaka, amely természetes módon együtt jár a határok feszegetésével és a szabályok próbára tételével. „A másik meg, hogy azért kamaszok. Tehát a kamaszban alapvetően ott van benne az, hogy jó, akkor most kipróbálom, meddig mehetek el, tehát van egyfajta ilyen hülye szó, hogy kóstolgatás.” (Tréner 10, főváros) A válaszok alapján a trénerek felkészültsége nem korlátozódhat kizárólag az adott készségterület szakmai ismeretére. Legalább ilyen fontos, hogy megfelelő tudással rendelkezzenek a középiskolás korosztály pszichológiai és fejlődési sajátosságairól is.

A megkérdezettek szerint a fiatalokkal végzett munka teljesen más megközelítést igényel, mint a vállalati környezetben megszokott tréninghelyzetek. „Tehát ehhez nagyon felkészült trénernek kell lenni. Illetve, szóval nem is feltétlenül felkészült trénernek kell lenni, hanem ezzel a korosztállyal kapcsolatban felkészült tréner. Tehát, hogyha rád vágja az ajtót, akkor most ne vedd magadra, mert ez természetes. Viszont én azt gondolom, hogy alapvetően nagyon be lehet őket pörgetni, és nagyon lehet őket motiválttá tenni a tréning során, de ahhoz már odáig el kell jutni, hogy mi motiválja őket.” (Tréner 11, vidék).

A trénerek szerint a fiatalok sok esetben kezdetben idegenkedve fogadják az ismeretlen szakembert, akit külső személyként kezelnek, és gyakran próbára tesznek. Ennek kezelése jelentős rugalmasságot, magabiztosságot és lélekjelenlétet kíván a tréner részéről. Amennyiben sikerül kiala-

kítani a megfelelő kapcsolatot és bizalmi légkört, a foglalkozás hatékonnyá válhat.

Az életkori sajátosságok mellett a generációs különbségek kérdése is hangsúlyosan megjelent az interjúkban. Korábban kevésbé volt jellemző, hogy középiskolás korosztály számára szervezzenek tréningeket, ezért a résztvevők és a trénerek közötti generációs távolság mára jelentősen megnövekedett. A digitális kultúra, az információfogyasztási szokások és az életmódbeli eltérések olyan új kihívásokat teremtenek, amelyekre a trénereknek folyamatosan reagálniuk kell. „Én, amit talán így pluszban mondanék, és pont a generációs különbségek okán, mert ugye nyilván egy középiskolás tréner soha nem lesz az a generáció, mint egy mai középiskolás. És olyan fajta generációs különbségek vannak már az életvitelben, ami az azelőtt nem volt jellemző, amikor tréninget tartottunk. Tehát, hogy erre a fajta információs frissességre, szerintem, nagyon-nagyon erre oda kell figyelnie egy trénernek, aki középiskolásokkal dolgozik.” (Tréner 9, vidék).

A válaszadók hangsúlyozták, hogy a bizalom kialakítása kiemelt jelentőségű. A középiskolások életkori sajátosságaikból fakadóan nehezebben nyílnak meg, ráadásul többségük korábban nem találkozott a tréningmódszertanhoz hasonló, interaktív tanulási formákkal.

A második leggyakrabban említett kihívás a tréningek meghirdetésének és kommunikációjának módja volt, különösen a hiányos vagy pontatlan tájékoztatás problémája. A legtöbb esetben a tanulók nem saját döntésük alapján vesznek részt a

foglalkozásokon, hanem az iskola szervezésében vagy szülői kezdeményezésre kerülnek kapcsolatba ezekkel a programokkal. Emiatt gyakran nem rendelkeznek megfelelő információval arról, hogy milyen célból érkeznek a foglalkozásra, milyen tevékenységekre számíthatnak, illetve milyen előnyökkel járhat számukra a részvétel. A trénerek szerint a sikeres részvétel egyik előfeltétele lenne a fiatalok megfelelő előzetes tájékoztatása. „Szervezésről annyit, hogy szerintem ott az a legnagyobb kihívás, hogy ha már így egyébként megvan a célcsoport, hogy hirdetjük meg a programokat, hogy tényleg olyan gyerekek érkezzenek, akik tudják, hogy hova jönnek.” (Tréner 14, főváros és vidék). A tréningek elterjesztésében az oktatási intézmények szerepe szintén hangsúlyosan megjelent. Az interjúalanyok szerint a középiskolás korosztály elérése önmagában is nehéz feladat, ezért az iskolák aktívabb közreműködése jelentősen növelhetné a programok ismertségét és elérhetőségét. Több tréner tapasztalata szerint a fiatalok részéről valós igény mutatkozik készségeik fejlesztésére, ugyanakkor sok esetben nem tudják, milyen lehetőségek állnak rendelkezésükre. „Viszonylag ritkán fordul elő az, hogy az ott kiderül, hogy ez a diákoktól indult, ez a megkeresés. Tehát ez egy ilyen, módszertanilag nekünk egy nagyon izgalmas dolog erre átnevelni majd az iskolákat, hogy sokkal jobban terjesszék ennek a hírét, hogy mi ez egyáltalán. Viszont, és akkor itt van benne egy baj, viszont egyrészt ebből le tudnám szűrni azt a következtetést, hogy a diákok vagy nem

nagyon tudják, hogy mi ez, vagy csak minket nem ismernek. Viszont mikor ott vagyunk ezeken a tréningeken és beszélgetünk a diákokkal, akkor sokszor kiderül, hogy ha nem is kifejezetten így megnevezve a soft skill tréningekre, de hogy önmagában ezeknek a készségeknek a fejlesztése iránti igényben, meg nagyon sok helyen ott a tudatosság, és ilyen vagy olyan formában keresik a lehetőségeket, akár önfejlesztésben, akár az iskolán kívül elérhető programokban, hogy ilyeneken részt vegyenek.” (Tréner 14, főváros és vidék).

A meghirdetéssel összefüggésben szorosan kapcsolódó problémaként jelent meg a nem önkéntes részvétel kérdése is. A középiskolások ritkán saját elhatározásból csatlakoznak ilyen programokhoz, így a trénereknek azzal a kihívással is szembe kell nézniük, hogy a résztvevők kezdeti motivációja gyakran alacsony vagy hiányzik.

Az interjúk alapján a kihívások között hangsúlyosan jelent meg az idő kérdésköre is. A válaszokból jól látható, hogy a trénernek elsősorban a köznevelési intézményekben megvalósuló programok kontextusában értelmezik ezt a problémát. Az idővel kapcsolatos nehézségek több dimenzióban is megjelentek. Az egyik legfontosabb probléma a rendelkezésre álló idő szűkössége. Amennyiben a tréningeket az iskolai környezetbe integrálják, felmerül a kérdés, hogy az amúgy is túlterhelt tantervi struktúrában hol lehet helyet biztosítani ezeknek a foglalkozásoknak. A pedagógusokra nehezedő tantervi elvárások és teljesítési kényszerek miatt gyakran

nehéz időt találni olyan programokra, amelyek új szemléletet vagy módszertani megközelítést képviselnek. „Meg majd erkölcsstanra bemegyünk, vagy majd a tesit elkérjük, vagy a rajzórát már megint, ahol egyébként meg pont a kreatív energiákat kéne. Szóval érted, amíg lopott időt be tudunk nyomni az iskolákba. Esetleg egy szombati tanítás keretében, amikor ugye be kell menni szombatot, na, akkor csináljunk pályaorientációs napot, mert úgyse lehet tanítani, de az egy impulzus, és azt megkapják a 11-12-esek, nem tudom, ki.” (Tréner 12, főváros).

Az időhöz kapcsolódó másik fontos tényező a diákok túlterheltsége. A tanulmányi kötelezettségek, a különórák és az egyéb szabadidős elfoglaltságok mellett sok esetben nehéz további fejlesztő programokat beilleszteni a fiatalok napirendjébe. Ez a helyzet a tréner számára is kihívást jelent, hiszen rendkívül rövid időkeretben kell értékes és releváns tartalmat közvetítenie. „A másik pedig tényleg az, hogy tartsam azt a fajta tempót és ütemet, hogy ebben a nagyon korlátozott időben azt a keveset mondjam el, de nagyon fókuszáltan, ami nekik értékes lesz.” (Tréner 14, főváros és vidék).

A válaszok alapján a motiváció kérdésköre szintén kiemelkedő jelentőséggel bír. Az interjúalanyok egyetértettek abban, hogy a tréning sikerességének egyik alapfeltétele a résztvevők érdeklődésének felkeltése és fenntartása. A motiváció hiánya komoly akadályt jelenthet, amelyet a trénernek tudatos módszertani eszközökkel kell kezelnie. Az egyik tréner szerint

eredményes stratégia lehet az egyértelmű, határozott instrukciók alkalmazása. Ennek lényege, hogy a résztvevők számára világos kereteket teremtsen, és csökkentse a passzivitás vagy halogatás lehetőségét. „Felálltok-e?” helyett „Oké, most mindenki felállt.” (Tréner 13, főváros). A megkérdezettek szerint az ilyen típusú határozottság segítheti a kezdeti ellenállás oldását, és elősegítheti a fiatalok aktívabb bevonódását a folyamatba.

A kihívások között hangsúlyosan megjelent az okostelefonok használata és az ezzel összefüggő figyelmi nehézség is. A mobiltelefon a középiskolások mindennapjainak szerves része, így a tréningek egyik első feladata gyakran az, hogy a résztvevőket kiszakítsák az online térből, és jelenlévővé tegyék az adott helyzetben. A trénerek tapasztalata szerint sok esetben a diákok nem saját döntésük alapján érkeznek a foglalkozásokra, hanem pedagógusok vagy intézményi szervezés következtében vesznek részt rajtuk. Emiatt a tréning kezdeti szakaszában gyakran egyfajta átmeneti folyamatra van szükség, amely során a fiatalok fokozatosan áthangolódnak az online környezetből a személyes jelenlétet és aktív részvételt igénylő helyzetbe. A trénerek szerint ez az átállás különösen nehéz lehet, mivel a foglalkozások során gyakran saját vélemények, érzések és személyes tapasztalatok megosztására is szükség van. A telefon ilyen helyzetekben könnyen menekülési lehetőséget biztosíthat a fiatalok számára.

A módszertani megújulás iránti folyamatos igény szintén gyakran említett kihí-

vásként jelent meg. Az interjúalanyok egybehangzó véleménye szerint a középiskolások figyelmének fenntartása csak változatos, élményalapú és interaktív eszközök alkalmazásával lehetséges. A korábban eredményesnek bizonyuló módszerek közül több mára elveszítette hatékonyságát, ezért a trénereknek rendszeresen frissíteniük kell eszköztárukat. A résztvevők egyetértettek abban, hogy a mozgásos elemek, a drámapedagógiai gyakorlatok, a szerepjátékok és az interaktív feladatok kiemelkedően fontos szerepet töltenek be a foglalkozások során. Az ilyen aktivitások nemcsak fenntartják a figyelmet, hanem új energiákat is mozgósítanak a csoportban.

„Ha egy szerepjátékot bedobunk, az rendszerint felrázza a résztvevőket és új energiákat szabadít fel bennük.” (Tréner 8, országszerte). Az interjúk alapján a módszertani rugalmasság a sikeres tréneri munka egyik alapfeltétele. A résztvevők szerint a középiskolás korosztály esetében különösen fontos, hogy a tanulási folyamat élményszerű legyen, valamint minél több lehetőséget biztosítson az aktív részvételre és a személyes tapasztalatszerzésre.

Az interjúk során további fontos témaként jelent meg a felelősség kérdése, a trénerek szakmai felkészültségének problémája, valamint az iskolarendszerben dominánsan jelen lévő frontális oktatási szemlélet hatása. A válaszok alapján ezek a tényezők szorosan összefüggnek egymással, és jelentősen befolyásolják a soft skill fejlesztő tréningek eredményességét. Az egyik interjúalany arra hívta fel a figyelmet,

hogy a tréningek világában egy új jelenség körvonalazódik. Véleménye szerint azok a fiatalok, akik már középiskolás korukban számos fejlesztő programban vesznek részt, idővel az úgynevezett „agyontréningezettett” (Tréner 15, főváros és vidék) résztvevői körbe kerülhetnek. Ez különösen nagy felelősséget ró a szakemberekre, hiszen a jelenlegi tréningek minősége hosszú távon meghatározhatja a fiatalok későbbi viszonyulását az önfejlesztéshez és a készségfejlesztő programokhoz. A válaszadó szerint, amennyiben a fiatalok alacsony színvonalú vagy számukra kevésbé releváns foglalkozásokkal találkoznak, könnyen elveszíthetik érdeklődésüket az önfejlesztés iránt. Egy negatív élmény hosszú távon csökkentheti annak valószínűségét, hogy később önként vegyenek részt például konfliktuskezelési, kommunikációs vagy stresszkezelési tréningeken.

Szintén hangsúlyos elemként jelent meg a trénerok korosztályspecifikus felkészültségének kérdése. Több interjúalany szerint a tréningpiac egyik hiányossága, hogy számos szakember nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel a középiskolás korosztály sajátosságairól. A fiatalokkal való munka eltérő szemléletet, más kommunikációs stílust és speciális módszertani tudást igényel. Többben megfogalmazták, hogy saját gyermekeik révén, illetve fiatal munkatársakkal való együttműködésük során szereztek olyan tapasztalatokat, amelyek segítették őket a korosztály gondolkodásmódjának, motivációinak és működési mechanizmusainak mélyebb megértésében. Véleményük szerint ezek az infor-

mális tapasztalatok jelentős előnyt jelentettek a középiskolásokkal végzett munkában.

Az interjúk alapján a legtöbb tréner egyetértett abban, hogy az egyik alapvető nehézség az iskolarendszerben domináns frontális oktatási módszertanból ered. A diákok többsége olyan tanulási környezethez szokott hozzá, amelyben elsősorban passzív befogadóként vesz részt a folyamatban. Ezzel szemben a tréningek aktív részvételt, kezdeményezőkézséget és önálló gondolkodást várnak el. A trénerok beszámolóí szerint már a foglalkozások első perceiben érzékelhető ez a különbség. Az osztálytermek fizikai kialakítása sem kedvez a tréningmódszertannak, ezért gyakran szükség van a tér átrendezésére. Ez azonban nemcsak időigényes, hanem sok esetben ellenállást is kivált a diákokból, akik a megszokott iskolai keretekhez vannak szokva. A résztvevők szerint a frontális oktatás következményeként a tanulók kezdeményezőkézsége gyakran fejletlenebb, mivel az iskolarendszer kevés lehetőséget biztosít arra, hogy saját tanulási folyamatuk aktív alakítóivá váljanak. Emiatt a tréningek első szakaszának egyik legfontosabb feladata a megfelelő légkör kialakítása és a résztvevők fokozatos bevonása. „Egy másfél órás foglalkozás első húsz perce gyakran azzal telik el, hogy, lefektetjük, hogy itt másképp fogunk működni, Felépítjük a bizalmat, hogy merjenek aktívan részt venni.” (Tréner 14, főváros és vidék).

A válaszok alapján a soft skilllek fejlesztése nem kizárólag konkrét készségek áta-

dását jelenti, hanem egy olyan szemléletváltást is, amely során a diákok új módon kezdenek viszonyulni saját fejlődésükhöz és tanulásukhoz. Több tréner szerint éppen ez a folyamat jelenti a legnagyobb kihívást.

A koncentrációs képesség korlátozott időtartama szintén visszatérő témaként jelent meg. Az interjúalanyok szerint a középiskolások figyelme rövidebb ideig tartható fenn, ezért a foglalkozásokat rövidebb, változatos blokkokból célszerű felépíteni. Ezzel összefüggésben merült fel az úgynevezett „instant generáció” jelensége is. „Ők instant módon várták azt, hogy megkapják rövid videóban, rövid leiratban, rövid, nem tudom én, microdában, listában, hogy mi kell nekik ahhoz, hogy sikeresek legyenek. Amit ők így követeltek, és egyszerűen nem lehetett, hogy ez volt a legnehezebb, és ezzel egyébként én ennél a generációnál egyre többször találkozom, bemozgatni magukat a saját magukkal való találkozásra. Ez nagyon nehéz.” (Tréner 9, vidék).

A tréningekkel kapcsolatos kevésbé hangsúlyos, de szintén releváns kihívások között megjelent a magas osztálylétszámok problémája, a pedagógusok szerepe, a tréningek népszerűsítésének kérdése, valamint a bizalmatlanság és a szabályozási környezet hatása.

A pedagógusok jelenléte a foglalkozásokon különösen megosztó kérdésként jelent meg. A trénerek többsége úgy véli, hogy a tanár távolléte kedvezőbb feltételeket teremt a nyílt kommunikációhoz, mivel a diákok ilyenkor szabadabban és őszin-

tébben nyilvánítják ki véleményüket. Ugyanakkor előfordul, hogy a pedagógus szeretné végigkövetni a folyamatot, ami bizonyos esetekben támogató, máskor viszont gátló tényezőként jelenhet meg. A pedagógusok bevonásának kérdése szintén megjelent az interjúkban. A trénerek szerint a soft skill fejlesztés szélesebb körű elterjedéséhez nem elsősorban új jogszabályokra, hanem szemléletváltásra lenne szükség. Fontosnak tartják, hogy a pedagógusok felismerjék a készségfejlesztés jelentőségét, és ne többletfeladatként, hanem a saját munkájukat is támogató lehetőségként tekintsenek rá.

A válaszadók hangsúlyozták, hogy az új módszerek elfogadása időt és nyitottságot igényel mind az egyéni pedagógusok, mind az intézményi vezetők részéről. Véleményük szerint a hosszú távú siker kulcsa nem a ráerőltetésben, hanem a módszertan vonzóvá tételében rejlik.

Végül, bár kisebb hangsúllyal, de több interjúban megjelent a köznevelési intézmények részéről tapasztalható bizalmatlanság kérdése is. A trénerek szerint az iskolák gyakran bizonytalanok a külső szakemberek bevonásával kapcsolatban, részben a jogszabályi környezetből fakadó megfelelési kényszer miatt. Egyes intézmények attól tartanak, hogy a külső programok engedélyezése többletadminisztrációval vagy esetleges kockázatokkal járhat. A bizalmatlanság az ingyenesen elérhető programok esetében is megfigyelhető. Több intézményben felmerül a gyanú, hogy a tréningek mögött valamilyen közvetett üzleti cél vagy szolgáltatásértékesí-

tési szándék húzódik meg. Emellett az engedélyeztetési folyamatok bonyolultsága is visszatartó tényező lehet, amely miatt egyes intézmények inkább nem élnek a felkínált lehetőségekkel.

A diákokkal készített interjúk alapján a kihívások közül legmarkánsabban az érdeklődés felkeltésének nehézsége jelent meg a válaszok között. A résztvevők szerint a középiskolások jelentős része nem találkozik soft skill fejlesztő programokkal, így gyakran nincs pontos képük arról, mit is takar ez a terület. Ennek következtében nehezebb számukra relevánssá tenni a témát, különösen egy olyan környezetben, ahol a fiatalokat számos egyéb inger és információ éri. Ahogyan az egyik diák megfogalmazta: „Szerintem nagyon nehéz az érdeklődést felkelteni a diákokban, mert nem nagyon találkoznak ezzel a témával, és mivel nem érinti őket, illetve úgy gondolják, hogy nem érinti őket nagyon, ezért így nem is szentelnek neki nagyobb figyelmet.” (Diák 1, 9. évfolyam, vidék).

Az interjúk során ezt követően az idővel kapcsolatos kihívások narratívája bontakozott ki, amely több dimenzióban is megjelent. Egyrészt a tréningek időtartama, másrészt azok elhelyezése a diákok már eleve zsúfolt napirendjében került előtérbe. A tanulók hangsúlyozták, hogy a foglalkozások időzítése és hossza alapvetően befolyásolja azok hatékonyságát és élvezhetőségét. Mivel egy ilyen program időt vesz el a tanulástól vagy a szabadidős tevékenységektől, különösen fontos, hogy megfelelően illeszkedjen a diákok napi

rutinjához. Többen kiemelték, hogy a tréningeket gyakran a késő délutáni órákban szervezik, amikor a résztvevők már fáradtak, és inkább hazatérnének. Emiatt előfordulhat, hogy kevésbé veszik komolyan ezeket az alkalmakat, különösen azért, mert azok nem kapcsolódnak közvetlenül a tananyaghoz. Egy interjúalany arra is rámutatott, hogy egy hosszabb, akár háromórás foglalkozás délután már túlzott megterhelést jelenthet a tanulók számára. Tapasztalata szerint a tréningvezető egyik legfontosabb feladata, hogy a résztvevők figyelmét és érdeklődését a program teljes időtartama alatt fenn tudja tartani.

Kevésbé hangsúlyosan, de szintén megjelent a fiatalok megszólításához szükséges speciális kompetenciák kérdése. Az interjúalanyok szerint a középiskolás korosztály életkori sajátosságai miatt a velük való hatékony kommunikáció és kapcsolódás külön készségeket igényel. Ezzel kapcsolatban eltérő vélemények fogalmazódtak meg, míg egyesek úgy vélték, hogy ez inkább veleszületett adottság, addig mások szerint fejleszthető kompetenciáról van szó. Utóbbi álláspont képviselői hangsúlyozták, hogy a trénereknek nem csupán átadniuk kell a soft skilleket, hanem saját működésükben is folyamatosan alkalmazniuk és gyakorolniuk kell azokat.

Végül hátránnyként merült fel az is, hogy a foglalkozásokat jellemzően külső trénerrek tartják, akik nem ismerik mélyebben az adott osztályközösséget. Ennek következtében gyakran nincsenek tisztában azokkal a háttérfolyamatokkal, kapcsolati viszonyokkal és korábbi eseményekkel, amelyek

jelentős hatást gyakorolhatnak a csoport dinamikájára, és ezáltal a tréning eredményességére is.

Konklúzió

A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a középiskolás korosztály számára szervezett soft skill fejlesztő tréningek megvalósítása összetett kihívásrendszerrel jár, amely egyszerre kapcsolódik a fiatalok életkori sajátosságaihoz, az oktatási intézmények működési kereteihez, valamint a tréningmódszertan alkalmazásának feltételeihez. A megkérdezett trénerek tapasztalatai alapján a sikeres fejlesztő folyamat egyik alapfeltétele a korosztály sajátos pszichológiai és generációs jellemzőinek mélyreható ismerete. A serdülőkorból fakadó identitáskeresés, a kritikus attitűd, a motiváció változékonysága, valamint a digitális környezethez való erős kötődés olyan tényezők, amelyek jelentősen befolyásolják a tréningek eredményességét.

Az eredmények arra is felhívják a figyelmet, hogy a kihívások jelentős része nem kizárólag a résztvevőkhöz, hanem az intézményi környezethez kapcsolódik. A köznevelési rendszer időkeretei, a tantervi leterheltség, a frontális oktatási hagyományok, valamint a külső szakemberekkel szembeni esetenkénti bizalmatlanság egyaránt korlátozhatja a készségfejlesztő programok hatékony megvalósítását.

Emellett a tréningek ismertségének hiánya és a nem megfelelő előzetes tájékoztatás gyakran csökkenti a résztvevők bevonódását és motivációját.

A kutatás eredményei ugyanakkor azt is jelzik, hogy a középiskolások részéről valós igény mutatkozik a puha készségek fejlesztésére. A trénerek tapasztalatai szerint a fiatalok nyitottak az önfejlesztésre és az élményalapú tanulási formákra, amennyiben azok relevánsak számukra, és megfelelő módszertani keretek között valósulnak meg. Különösen fontosnak bizonyult a bizalmi légkör kialakítása, az interaktív, cselekvésközpontú módszerek alkalmazása, valamint a résztvevők aktív bevonása a tanulási folyamatba.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a soft skill fejlesztő tréningek hatékony működéséhez nem csupán jól felkészült trénerekre van szükség, hanem az oktatási intézmények, a pedagógusok és a fejlesztő szakemberek közötti szorosabb együttműködésre is. A készségfejlesztés hosszú távú sikeressége érdekében célszerű lenne növelni a programok láthatóságát, támogatni az innovatív pedagógiai módszerek elterjedését, valamint tudatosítani a soft skillek jelentőségét mind a tanulók, mind az oktatás szereplői körében. Mindez hozzájárulhat ahhoz, hogy a fiatalok olyan kompetenciákkal lépjenek ki az iskolarendszerből, amelyek egyaránt eredményesebbé teszik munkaerőpiaci, társadalmi és személyes érvényesülésüket.

Irodalom

- Bihari, I. (2023). A hátrányos helyzetű tanulók nem-kognitív problémamegoldó készségének fejlődése a tanodában. *Acta Medicinæ Et Sociologica*, 14(36), 41–69. DOI

- <https://www.doi.org/10.19055/ams.2023.05/31/2>
- Csehné Papp, I. (2013). A munkaerőpiac igényeinek megfelelő oktatási rendszer? In Karlovitz, J. T. és Torgyik, J. (Eds.). *Vzdelávanie, výskum a metodológia = Oktatás, kutatás és módszertan: Neveléstudományi és Szakmódszertani Konferencia*. pp. 650–657.
- Galla, D. D. (2021). *Gyerkekek. Otthon. Együttműködés. Kreativitás. Egyetemi doktori disszertáció*. Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola, Budapest.
- Molnár, Sz. (2017). A megrekedt magyar modernizáció kiút keresése a sokrétű digitális megosztottság útvesztőjéből. *Információs társadalom*, 17(2), 30–47. DOI <https://www.doi.org/10.22503/inftars.XVII.2017.2.2>
- Sántha, K. (2020). Abdukció a kvalitatív tartalomelemzésben. *Neveléstudomány | Oktatás – Kutatás – Innováció*, 8(2), 26–36. DOI <https://www.doi.org/10.21549/NTNY.29.2020.2.2>
- Schultz, T. (1983). *Beruházás az emberi tőkébe*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.